

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев 7152/2024
25.06.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија Драгане Маринковић, председника већа, Марине Милановић и Зорице Булајић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Владимир Вучинић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије коју заступа Државно правобранилаштво из Београда, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 5626/23 од 15.12.2023. године, у седници одржаној 25.06.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 5626/23 од 15.12.2023. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 1843/20 од 01.07.2021. године, исправљеном решењима тог суда од 09.09.2021. године и 14.10.2021. године, ставом првим изреке дозвољено је преиначење тужбе учињено поднеском од 03.11.2020. године. Ставом другим изреке усвојен тужбени захтев и обавезана тужена да тужиоцу на име накнаде материјалне штете настале незаконитим брисањем хипотеке – права залоге првенственог реда конституисане у корист тужиоца на основу хипотекарне изјаве потписане пред Општинским судом у Лазаревцу Ов .../... од 19.02.2001. године и губитком могућности наплате новчаног потраживања услед незаконитог и неправилног рада органа тужене исплати износ од 153.387,56 евра у динарској противвредности према средњем курсу НБС на дан исплате са законском затезном каматом од 01.07.2021. године па до исплате. Ставом трећим изреке обавезана је тужена да тужиоцу на име накнаде материјалне штете настале услед оправданих трошкова тужиоца за вођење поступка пред Управним судом у предмету У. 14900/14, пред Управним судом у предмету У 3332/14 и пред Основним судом у Лазаревцу у предмету И 647/15, која представља стварну штету, исплати износ од 523.500,00 динара са законском затезном каматом од 01.07.2021. године па до исплате. Ставом четвртим изреке одбијен је тужбени захтев тужиоца којим је тражио да суд обавезе тужену да му на име накнаде материјалне штете у виду измакле користи која представља износ просечне камате на орочену штедњу становништва у динарским средствима код домаћих банака од дана настале штете 30.03.2015. године до дана вештачења исплати износ од 3.301.587,57 динара, као и трошкове вештачења у износу од 58.787,20 динара,

све са законском затезном каматом од 01.07.2021. године па до исплате. Ставом петим изреке обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 567.000,00 динара са законском затезном каматом од наступања услова за извршност пресуде до исплате. Ставом шестим изреке одбијен захтев тужиоца за исплату законске затезне камате на износ досуђених трошкова поступка од 567.000,00 динара од 01.07.2021. године до наступања услова за извршност пресуде.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 5626/23 од 15.12.2023. године, одбијене су жалбе тужиоца и тужене као неосноване и потврђена првостепена пресуда у ставу првом и четвртном изреке, преиначена првостепена пресуда у ставу другом и трећем изреке тако што је одбијен као неоснован тужбени захтев тужиоца којим је тражио да суд обавезе тужену да му на име накнаде штете због незаконито брисања хипотеке исплати 153.378,56 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС на дан исплате са законском затезном каматом од 01.07.2021. године до исплате и штету у висини трошкова поступака пред Управним судом У 3332/14 и У 14900/14 и пред Основним судом у Лазаревцу И 647/15 од 523.500,00 динара са законском затезном каматом од 01.07.2021. године па до исплате и преиначено решење о трошковима парничног поступка тако што је обавезан тужилац да туженој на име трошкова целог поступка исплати износ од 271.500,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 408. ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11 ... 10/23), у вези члана 92. Закона о уређењу судова („Службени гласник РС“, бр. 10/23) и утврдио да је ревизија тужиоца неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Није учињена ни битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. у вези члана 383. став 3. и 4. ЗПП јер другостепени суд није чињенично стање утврдио на основу другачије оцене доказа изведених пред првостепеним судом, већ је чињенично стање утврдио тако што је прихватајући чињенично стање утврђено у првостепеном поступку из утврђених чињеница извео другачији закључак о постојању одлучне чињенице узрочнопоследичне везе између радње органа тужене и настале штете. На овако поступање другостепени суд је овлашћен одредбом члана 394. тачка 3. ЗПП. Овом законском одредбом другостепени суд је овлашћен да без одржавања расправе о постојању битне чињенице закључи другачије од првостепеног суда, на основу чињеница које је утврдио првостепени суд. Како је другостепени суд из чињеница које је утврдио првостепени суд извео другачији закључак о постојању узрочнопоследичне везе, то доношењем побијане одлуке другостепени суд није учинио битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. у вези члана 383. став 3. и 4. ЗПП. Наводи ревизије којим се указује да другостепени суд о битним чињеницама или није дао разлоге, или су они нејасни и међусобно противречни, заправо се указује на битну повреду одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП, из којих разлога се ревизија не може изјавити сходно члану 407. став 1. тачка 2. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је као зајмодавац са непарничарем ББ 05.02.2001. године закључио уговор о зајму 300.000 немачких марака, а као обезбеђење за враћање тог зајма зајмопримац ББ је 19.02.2001. године дао хипотекарну изјаву која је оверена пред Општинским судом у Лазаревцу под Ов. бр. .../..., којом је на својим непокретностима кат. парцели .../..., кућа са кућиштем, двориштем и ливадам површине 0.58.55 ха, катастарској парцели .../. стамбено пословни објекат и економски објекат са двориштем и ливадам површине 0.25.00 ха и катастарској парцели .../... њива код куће површине 0.30.00 ха, све уписано у ЗКУЛ ... КО ..., засновао хипотеку у корист зајмодавца, овде тужиоца, као обезбеђење за извршење своје уговорне обавезе из уговора о зајму. У тренутку давања хипотекарне изјаве зајмопримац ББ није био власник заложене непокретности јер их је уговором о купопродаји од 02.03.1998. године, овереним пред Општинским судом у Лазаревцу под Ов. .../... отуђио и ВВ и ГГ, на основу ког уговора су купци већ 04.03.1998. године поднели захтев за укњижбу права сусвојине на купљеним непокретностима, који захтев је заведен код Општинског суда у Лазаревцу под бројем Дн 453/98. Тај суд је решењем Дн 453/98 од 26.12.2001. године дозволио упис забележбе постојања наведеног уговора, након ког је Општински суд у Лазаревцу решењем Дн 880/23 од 18.07.2003. године уписао право својине купаца ВВ и ГГ на заложене непокретности. Тужиоцу је била позната чињеница да је ББ продао непокретности на којима је конституисана хипотека у његову корист ВВ и ГГ уговором од 02.03.1998. године и да постоји забележба тог уговора у земљишној књизи, као и да су они у државини непокретности.

Зајмопримац ББ је као тужилац против ВВ и ГГ покренуо парницу за раскид купопродајног уговора који је закључио са њима 02.03.1998. године због неиспуњења, која парница је окончана решењем П 397/20 од 11.04.2006. године услед повлачења тужбе. Купци ВВ и ГГ су против тужиоца и непарничара ББ 17.05.2002. године покренули парницу за утврђење ништавости хипотеке која је служила за враћање зајма по хипотекарној изјави од 19.02.2001. године, која парница је у прекиду до одлучивања у парници која се водила за раскид уговора, али ни након решења о повлачењу тужбе парница за ништавост хипотеке није настављена.

Општински суд у Лазаревцу је решењем Дн 863/2006 од 19.06.2006. године на предлог ГГ дозволио брисање хипотеке у корист тужиоца на основу решења о повлачењу тужбе П 397/20 од 11.04.2006. године, о чему је тужилац сазнао тек када му је 22.08.2011. године достављено решење о брисању хипотеке. Одлучујући по жалби овде тужиоца Други основни суд у Београду, Судска јединица Лазаревац је решењем Дн 590/11 од 14.11.2011. године ставио ван снаге решење о брисању хипотеке и наложио враћање уписа права залоге у корист тужиоца, које решење је правноснажно с обзиром да је жалба ВВ и ГГ одбачена због недостатка правног интереса.

Формирањем катастра непокретности за КО ..., тужилац је Комисији за излагање на јавни увид података о непокретности и стварним правима предао приговор који је та комисија делимично усвојила и решењем од 02.09.2011. године дозволила да се у „А“ листу упише забележба изјављене жалбе против решења Општинског суда у Лазаревцу Дн 863/2006 од 19.06.2006 којим је дозвољено брисање хипотеке уписане у корист тужиоца. Републички геодетски завод је решењем од 13.12.2012. године дозволио упис хипотеке на основу хипотекарне изјаве од 19.02.2001. године, које је решењем другостепеног органа, Министарства грађевинарства и урбанизма од 04.12.2013. године укинута поводом жалбе ВВ и ГГ. У поновном поступку Служба за

катастар непокретности је решењем од 11.01.2016. године одбила захтев тужиоца за поновни упис хипотеке, против ког решења је тужилац изјавио жалбу коју је другостепени орган Републички геодетски завод решењем од 02.10.2017. године одбио. Тужилац је поднео тужбу Управном суду ради поништаја другостепеног решења, која је одбијена пресудом У 3332/14 од 10.12.2015. године. У наведеним одлукама заузето је правно становиште да због ступања на снагу катастра непокретности за КО ... 12.09.2011. године Други основни суд у Београду, Судска јединица Лазаревац није могао решењем од 14.11.2011. године дозволити упис у земљишну књигу јер су објављивањем решења о потврђивању катастра непокретности престале да важе земљишне књиге, као и са разлога што хипотекарна изјава не представља изјаву подобну за упис у катастар непокретности.

Спорна непокретност експроприсана је решењем Одељења за имовинскоправне послове Управе ГО Лазаревац од 14.08.2014. године у корист ПД РБ „Колубара“ које је тужилац добијао у управном поступку, а касније и спору пред Управним судом која тужба је пресудом Управног суда У 14900/14 од 30.03.2015. године одбијена.

На основу овако утврђеног чињеничног стања и чињенице да тужилац није приложио уговор о зајму, нити се изјаснио да ли је уговорен рок за враћање зајма и када је обавеза зајмопримца доспела, те да није подносио тужбу за испуњење зајма према дужнику јер није знао пребивалиште и адресу зајмопримца, првостепени суд је закуљчио да је штетном радњом органа тужене, поступањем земљишнокњижног референта који је решење о брисању хипотеке, донео на основу решења о повлачењу тужбе, експедовао без потписа судије и извршио брисање хипотеке у земљишнокњижном улошку пре него што је решење о дозволи брисања достављено хипотекарном повериоцу и пре него што је постало правноснажно, тужиоцу проузрокована штета, јер је у време када је тужиоцу решење о брисању хипотеке уручено 22.08.2011. године и када је против њега могао изјавити жалбу, потраживање према зајмопримцу ББ већ било застарело јер је протекао рок застарелости од 10 година. Због тога је, по оцени првостепеног суда, незаконито поступање органа тужене у узрочнопоследичној вези са настанком штете, због чега је применом чланова 172, 189. и 277. Закона о облигационим односима усвојио захтев за накнаду стварне штете, а захтев за накнаду измакле користи одбио сматрајући да тужилац није доказао да би при редовном току ствари или према посебним околностима случаја у банци орочио износ од 153.387,56 евра.

Другостепени суд није прихватио правни закључак првостепеног суда да би тужилац могао да се наплати из вредности хипотековане непокретности и да би власници непокретности ВВ и ГГ у одсуству незаконито брисане хипотеке били дужни да трпе његово намирење и да стога постоји штетна радња државе која одговара за штету зато што је са њихове имовине њен орган незаконито избрисао хипотеку, већ је из чињеница које је утврдио првостепени суд закључио да је тужилац прихватио хипотекарну изјаву од 19.02.2001. године иако су и он и његов зајмопримац ББ знали, како је то утврдио првостепени суд, да су хипотековане непокретности уговором од 02.03.1998. године продате ВВ и ГГ, на основу ког уговора је земљишнокњижни суд и уписао забележбу о његовом постојању. Сама забележба није спречавала упис хипотеке, али је упис између осталих понашањем повериоца и дужника јер су обојица знали да је дужник раније отуђио хипотекарне непокретности и да су купци поднели захтев за укњижбу својине. Поред тога, како је то утврдио и првостепени суд, тужилац

као треће лице из члана 109. ЗОО није покренуо парницу ради утврђења ништавост уговора о продаји и до брисања хипотеке против ВВ и ГГ који су 2003. године били уписани као власници, није подносио хипотекарну тужбу са захтевом да се они обавезу да трпе намирење из вредности непокретности на којима је уписна хипотека, без које пресуде се не би могла утврдити обавеза ових лица да трпе намирење и да тужилац реализује хипотеку, по одредбама члана 64. до 69. Закона о основама својинскоправних односа које су биле на снази у време уписа хипотеке. Поред тога, парница за раскид уговора о купопродаји завршена је повлачењем тужбе, а парница за ништавост хипотекарне изјаве није настављена из прекида јер је у међувремену и купцима право својине на непокретности престало правноснажношћу решења о експропријацији, а тужба за накнаду штете због брисања хипотеке је у односу на њих повучена. Стога је првостепени суд неправилно закључио да је заложна изјава дата у форми исправе подобна за упис у јавној књизи јер је такву изјаву пуноважно могао дати само власник непокретности, па како ББ у тренутку давања хипотекарне изјаве није био власник непокретности (јер их је две године раније продао и предао трећим лицима), то је другостепени суд закључио да је заложна изјава ништав правни посао и да стога тужилац на ништавом правном основу није могао да стекне заложно право. Због тога евентуално незаконито брисање хипотеке не би омогућило тужиоцу да оствари право на намирење потраживања продајом хипотекарних непокретности јер је упис издејствован на основу ништаве заложне изјаве. Стога је другостепени суд закључио да нису испуњени услови из члана 172. став 1. Закона о облигационим односима за одговорност тужене за евентуално насталу штету и одбио тужбени захтев.

По оцени Врховног суда правно становиште другостепеног суда је правилно.

Свако има право на накнаду материјалне и нематеријалне штете коју му незаконитим или неправилним радом проузрокује државни орган, ималац јавног овлашћења, орган аутономне покрајне или орган јединице локалне самоуправе по члану 35. став 2. Устава Републике Србије. Према одредби члана 172. став 1. Закона о облигационим односима правно лице одговара за штету коју његов орган проузрокује трећем лицу у вршењу или у вези са вршењем својих функција. Незаконитост или неправилност која је за последицу имала брисање хипотеке нема за последицу накнаду штете. Повреда закона (подзаконског или општег акта) мора да буде тако очигледна и јасна да представља узрок штете (узрочна веза је нужан и неопходан услов за проузроковање штете). Како у конкретном случају повреда закона која је учињена приликом брисања хипотеке није узрок штете, то нема ни одговорности тужене за штету.

Наиме, одредбом члана 63. став 1. Закона о основама својинскоправних односа („Службени лист СФРЈ“, бр. 6/80 ... 29/96, „Службени гласник РС“, бр. 115/05), чије одредбе се у погледу хипотеке на непокретности примењују сходно одредби члана 64. Закона о хипотеци („Службени гласник РС“, бр. 115/05 ... 83/15) прописано је да ради обезбеђења одређеног потраживања непокретна ствар може бити оптерећена правом залог у корист повериоца (хипотека) који је овлашћен на начин предвиђен законом да тражи намирење свог потраживања из вредности те непокретности пре поверилаца који на њој немају хипотеку као и пре поверилаца који су хипотеку на њој стекли после њега, без обзира на промену власника оптерећене непокретности. Из ове одредбе произилази да је хипотека акцесорно потраживање које зависи од постојања одређеног потраживања ради чијег обезбеђења се установљава, те да његов престанак као

последица испуњења заложног дуга води и престанку хипотеке односно да заложно потраживање представља каузулу хипотеке. За пуноважно заснивање хипотеке потребно је не само постојање потраживања које је обезбеђено хипотеком, већ и да је заложни дужник власник непокретности на којима се конституише хипотека. Како је непокретности које су предмет хипотеке заложни дужник ББ продао ВВ и ГГ уговором од 02.03.1998. године, чије постојање је забележено у земљишним књигама на основу захтева купаца за упис права својине поднетог 04.03.1998. године земљишно књижном суду, који је заведен под бројем Дн 453/98 и након тога извршен упис права својине у корист купаца 2003. године, то у тренутку давања хипотекарне изјаве 19.02.2001. године заложни дужник није био власник заложене непокретности. Наиме, према одредби параграфа 29. Законика о земљишним књигама, која се у време заснивања предметне хипотеке и уписа права својине на основу уговора о купопродаји примењивала као правно правило сходно одредби члана 4. Закона о неважности правних прописа донетих пре 06. априла 1941. године и за време непријатељске окупације, ред уписа права својине успостављао се према тренутку у коме је поднесак стигао у земљишнокњижни суд. Како је забележба постојања уговора о купопродаји и захтева за упис права својине оправдана уписом 2003. године, то заложни дужник није могао 19.02.2001. године дати пуноважну заложну изјаву о заснивању хипотеке на непокретности чији није био власник, због чега незаконитост решења органа тужене не представља штетну радњу услед које тужилац трпи штету због ненамирења свог потраживања према ББ по основу зајма и због чега је правилно другостепени суд одбио захтев тужиоца за накнаду стварне штете.

Правилно су такође нижестепени судови закључили да нису испуњени услови из члана 189. Закона о облигациониом односима за досуђивање тужиоцу накнаде измакле користи у виду изгубљене камате на орочена средства, јер на ове околности нису достављени докази из којих би се могло закључити да би по редовном току ствари тужилац орочио средства добијена продајом хипотекарне непокретности.

Правилна је одлука о трошковима поступка јер је донета правилном применом одредби чланова 153., 154. и 162. ЗПП, с обзиром на успех тужене у поступку, која је заступана од стране Државног правобранилаштва.

Са свега изнетог, на основу члана 414. ЗПП, одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Драгана Маринковић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић